

stockholmske aftenavisers vækst fra o. 1950). Men dette stof henstår stort set som anden-hånds baggrundsinformation, der ikke nærmere relateres til udviklingens dynamik, således at hverken forfatteren eller læseren er meget klogere end før, når bogen tilsidst skal besvare spørgsmålet: Hur kunde Göteborgs-posten erövra Ny Tids prenumerantreserv bland arbetarhushållen? (s. 321-30). Forf. gætter her mest på at Ny Tid for sent begyndte at udkomme om morgenen; men må ellers falde tilbage på hvad der tidligere er fremlagt (af B. Forsström: Harry Hjärne och Göteborgs-Posten 1926-1940, 1977, m.fl.) angående avisindsats, distribution m.v. Han burde have indset, at det nok er den let krænkede genitivform i hans spørgsmål, som er ilde anbragt: selvom arbejderne stemte socialdemokratisk og var med i fack'et, tilhørte de ikke Ny Tid, men kunne vindes af den avis, der kvalitativt og kvantitativt gav dem mest for pengene. Dette burde stå så meget klarere, som udviklingen i Göteborg nok var prægnant, men jo i hovedsagen parallel med det som skete andetsteds i Sverige, Danmark m.v. Der kan stadig være mening i at oplede og afprøve nye analytiske udgangspunkter gennem punkt- og områdestudier. Men virkelige fremskridt kan kun opnås, hvis man derfra kan gå videre til andre forløb og strukturer og her demonstrere de nye tilgangsvinklers frugtbarhed i forhold til etableret indsigt.

Niels Thomsen

Peter Dusek, Erika Weinzierl & Anton Pelinka: Zeitgeschichte im Aufriss. Österreich von 1918 bis in die achtziger Jahre. TR-Verlagsunion, 1981. 335 s.

Bogen, der omhandler Østrig fra 1918 frem til foråret 1981, er tænkt som baggrundslitteratur og diskussionsoplæg til en filmserie om Østrig beregnet for skoleelever. Men den kan også læses som selvstændig publikation – endog med særdeles stort udbytte. Bogen er nemlig skrevet af 3 meget vidende og højt respekterede østrigske samfundsforskere.

»Zeitgeschichte im Aufriss« er inddelt i 3 hovedafsnit: et kultur og social historisk, et politisk historisk samt et politologisk.

Kultur- og socialhistorikeren dr. phil. Peter Dusek behandler i det første afsnit (s. 11-173) så forskellige emner som: kultur, hverdagsliv, idoler og medier, sport, fordomme, velfærdsstaten, Østrig i international politik og endelig økonomi. I klart afgrænsede tidsafsnit: 1. Republik (1918-1938), det tyske nazi-regime (1938-1945) og 2. Republik (1945-1981) analyseres og sammenlignes disse emner på udmærket vis, ligesom udviklingslinierne i hele perioden understreges godt. Afsnittet, der foretrinsvis bygger på samtidigt avismateriale, er levende og farverigt skrevet, og tidsånden i de forskellige perioder er meget præcist indfanget. Dusek fremsætter adskillige tankevækkende, selvkritiske og debatskabende synspunkter.

I det andet afsnit (s. 177-278) skildrer historieprofessor og leder af Institut for Samtidshistorie i Wien Erika Weinzierl den politiske udvikling i Østrig fra 1918 til 1981 på grundlag af den nyeste forskning. Der gives en minutøs, saglig og spændende fremstilling af de centrale og ofte dramatiske begivenheder i Østrigs moderne historie: Proklamationen af 1. Republik i 1918, den politiske og økonomiske krise i 20'erne og 30'erne, borgerkrigen i 1934, mordet på Dollfuss samme år, Hitlers annekktion af Østrig i 1938 og det efterfølgende tyske nazi-regime, befrielsen og den allierede besættelse 1945-1955, koalitionsregeringerne 1945-1966, folkepartiregeringen 1966-1970 og endelig Kreisky-æraen.

Det er naturligvis svært at behandle 63 år af den østrigske historie virkelig tilfreds-

stillende ud fra alle synsvinkler på kun 101 sider. Der efterlyses da også en omtale af alternative forklaringer på de forskellige begivenheder og problemer, ligesom der stærkt savnes noget mere analyse. Videre mangler der kildehenvisninger – bl.a. til de mange citater – samt en litteraturliste.

Anton Pelinka, der er professor i politologi i Innsbruck, behandler i tredje og sidste afsnit (s. 281–321) det politiske system i Østrig, herunder beslutningsprocessen, forfatningsorganerne, partierne, organisationerne, arbejdsmarkedet, det økonomiske system samt massemedierne. Pelinkas afsnit – bogens korteste, men nok bedste – forekommer yderst kompetent. Emnerne belyses godt med en hel række tabeller (24 i alt), og der lægges meget fin vægt på såvel det specielt østrigske som på den historiske dimension.

Hvad der frem for alt gør indtryk på en dansk læser, er den enestående økonomiske udvikling i 2. Republik. Mens næsten samtlige europæiske lande har haft økonomisk tilbagegang siden 1974, har Østrig haft fremgang med stigende økonomisk vækst – fuld beskæftigelse – samt ringe inflation. Hvordan kan det dog gå til? Bogens forfattere er enige om følgende 2 hovedårsager: For det første fastsætter en såkaldt paritetisk kommission suverænt løn- og prisspørgsmål – fører altså indkomspolitik – og for det andet hersker der forbløffende politisk stabilitet både parlamentarisk og på arbejdsmarkedet, hvor der kun har været ganske få strejker. Imidlertid burde der tillige være peget på de betydelige østrigske energikilder: olie, gas og vandkraft, der har bevirket, at Østrig har klaret oliechoket langt bedre end de øvrige europæiske stater.

Den avancerede østrigske sociallovgivning gør ligeledes stort indtryk. Eksempelvis har østrigerne siden 1977 haft mulighed for at passe syge slægtninge uden løntab. På baggrund af økonomien og de mange reformer, der har moderniseret landet, er det fuldt forståeligt, at de europæiske stater i dag er så stærkt optaget af den »østrigske model«. Alt i alt får man i denne kombinerede kultur-, social-, historie- og samfundsfagsbog vældig god besked om alle aspekter af samfundslivet i Østrig fra 1918 til i dag. Det er et alsidigt og velafbalanceret informationsværk, der lægger godt op til refleksion og diskussion. Bogen kan derfor anbefales på det varmeste.

Peter Sørensen

Peter Hüttenberger: Bibliographie zum Nationalsozialismus. Vandenhoeck und Ruprecht, Göttingen 1980, 214 s. Arbeitsbücher zur modernen Geschichte 8.

For den, der ønsker at danne sig et overblik over og at sætte sig ind i den efterhånden meget omfattende litteratur om Tyskland i mellemkrigstiden og under anden verdenskrig og om nazismen specielt, forelå der indtil for få år siden ingen større samlede bibliografiske hjælpemidler¹. Litteraturen måtte opsøges især via tidsskrifters anmeldelser og oversigtsartikler og gennem den årlige *Bibliographie zur Zeitgeschichte* (fra 1953 ff.), og det var og er et relativt langsommeligt arbejde. I 1977 rådede Peter D. Stachura i nogen grad bod på dette for Weimar-republikkens vedkommende med udsendelsen af *The Weimar Era and Hitler 1918–1933. A Critical Bibliography*², der selv om dens kommentarer til de enkelte titler ofte er værdiløse, med sin systematik er en hurtig hjælp til at finde frem til både den centrale og mindre vigtige litteratur om en række af de væsentligste emner.

¹ Jeg ser her bort fra *Bibliothek des Instituts für Zeitgeschichte, München; Alphabetisches Katalog*, 1–5, Boston 1967, da det dels nu er forældet, dels ikke vil stå til rådighed for de fleste.

² Oxford 1977, 276 s.